

Od tłumacza

Wiersze czołowej poetki dolnośląskiej Salomei Kapuścińskiej wyróżniają się (co dobrze w swym *Posłowie* przedstawia redaktor zbioru, polonista prof. Mirosław Ołędzki) całym szeregiem atrybutów poetyckich, które na poziomie konstrukcji wiersza wzmacniają wartość estetyczną języka autorki. Dla tłumaczy jej teksty stanowią niebanalne wyzwanie – głównie w zakresie zachowania wszystkich tych atrybutów. To natomiast nie jest w pełni możliwe, ponieważ w przekładzie ważnymi czynnikami są reguły wersyfikacji języka docelowego oraz nie mniej od nich istotna tradycja poetycka i translatorska.

Głównym celem naszego przekładu jest przybliżenie postaci Kapuścińskiej jako niezależnej, współczesnej, nowoczesnej i dojrzałej artystycznie poetki, która tym wyborem zapisuje się w pewnej historycznej, estetycznej i artystycznej tradycji przekładu poezji polskiej w Czechach. Należy jednak zaznaczyć, że tradycja ta została zdefiniowana już na początku dwudziestego wieku poprzez konwencję wiersza wolnego, przy czym wiersz rymowany – o regularnym metrum oraz rytmie, stroficznej budowie, z rymami i innymi środkami stylistycznymi – jest odbierany jako silnie nacechowany i właściwy przede wszystkim poezji dziecięcej i młodzieżowej lub ograniczonym przez uzus formalny stylom poetyckim, po które autorzy sięgają celowo (jak ballada villońska, sonet, utwory muzyczne).

W polskiej tradycji wersyfikacyjnej (a także w innych tradycjach słowiańskich) wiersz rymowany – czy to będący naśladownictwem, czy wspomagany asonansami i konsonansami – postrzegany jest jako prestiżowy, podczas gdy w czeskiej

Komentář překladatele

Básně přední dolnoslezské básnířky Salomey Kapuścińskiej se vyznačují (jak dobře ukazuje ve svém *Doslovu* editor tohoto svazku, polonista prof. Mirosław Olędzki) celou řadou básnických atributů, díky nimž získává básniřčin jazyk v rámci výstavby básní na estetické hodnotě. Pro překladatele tyto texty představují nebanální výzvu k translaci, která by naplnila všechny zmíněné atributy. Taková představa není při převodu zcela naplnitelná, jelikož zde vstupují do hry pravidla versifikace cílového jazyka, ale v neposlední řadě také básnická a překladatelská tradice.

Hlavním cílem našeho překladu je přiblížit Kapuścińskou jako výsostně moderní, současnou a umělecky vespělou básnířku, která tímto výběrem vstupuje do určité historické, estetické a umělecké tradice překladu polské poezie u nás. Tato tradice je nicméně definována již od počátku 20. století tradicí volného verše, zatímco rýmovaný verš, pravidelného metra, a tím i rytmu, strofické stavby, s rýmy a dalšími stylistickými prostředky je vnímán jako silně příznakový a vyhrazený zejména pro poezii určenou dětem a mládeži nebo pro formálně ustálené básnické žánry, jejichž autoři s nimi cíleně a výrazně pracují (villonská balada, sonet, písňové skladby apod.).

V polské i jiné slovanské versifikační tradici (například ruské) je rýmovaný verš, jež zde buď napodobujeme, nebo si vypomáháme asonancemi a konsonancemi, vnímán jako prestižní, zatímco v české básnické tradici byl již, věru, dávno opuštěn (s jistými výjimkami, jako byly villonské balady Vítězslava Nezvala, které tento významný surrealistický básník

tradycji poetyckiej został już naprawdę dawno zapomniany (z pewnymi wyjątkami, jak ballady villońskie Vítězslava Nezvala, które ów ważny poeta surrealistyczny po raz pierwszy i tak opublikował pod pseudonimem w zbioru zatytułowanym *52 gorzkie ballady wiecznego studenta Roberta Davida* w roku 1936). Nie bez znaczenia jest tu również zagadnienie współczesnej recepcji krytycznej. Wiersze czytane jako swego rodzaju współczesne pastoralki, z którymi polski czytelnik nie będzie miał żadnego problemu – i chyba dlatego kilka takich utworów redaktor włączył do polsko-czeskiego wyboru poezji Kapuścińskiej (od polskiego poety oczekuje się bowiem, jak twierdzimy na podstawie własnego doświadczenia, że tym stylem, sięgającym aż do tradycji polskiego renesansu i przede wszystkim baroku, z łatwością się będzie posługiwał) – krytyka czeska u współczesnego i nowoczesnego autora czeskiego przyjęłaby z trudem. Bez komentarza pozostawiamy liczne wiersze autorki nacechowane patriotycznie albo dydaktycznie, ponieważ (na co również zwraca uwagę redaktor) powstały w określonej sytuacji historycznej (jak wspomnienia o Warszawie ogarniętej wojną, początku i rozwoju ruchu opozycyjnego Solidarność).

Przy budowie (a właściwie rekonstrukcji) wierszy w języku docelowym na pierwszym miejscu postawiliśmy względy czasowe, estetyczne i artystyczne. Wynik naszych starań przedkładamy szacownemu czytelnikowi poezji tej wysoce utalentowanej poetki dolnośląskiej, której spuścizna artystyczna nie powinna zostać zapomniana.

Libor Martinek

(przełożyła Katarzyna Cupała)

ostatně publikoval zprvu dokonce pod pseudonymem ve svazku s názvem *52 hořkých balad věčného studenta Roberta Davida* v roce 1936 atp.). Je zde rovněž otázka současné kritické recepcce díla, jelikož básně, které vnímáme jako jakési soudobé pastorálky (pol. kantyczky), s nimiž polský čtenář nemá žádný problém, a snad proto několik takových editor zařadil do prestižního výběrového polsko-českého svazku poezie Kapuścińské (od polského básníka se totiž očekává, jak tvrdíme na základě naší zkušenosti, že tento žánr, mající tradici již od polské renesance a zejména baroka, bezpečně ovládá), by česká kritika u českého moderního a současného autora stěží přijala. Stranou a bez komentáře ponecháváme četné patrioticky nebo didakticky laděné básně autorky, jelikož (jak na to upozorňuje rovněž editor této sbírky) vznikaly v určité historické situaci (vzpomínky na válečnou Varšavu, počátek a rozvoj odborového hnutí Solidarita atd.).

V našem překladu jsme proto upřednostnili časový, estetický a umělecký faktor při výstavbě (vlastně rekonstrukci) básní v cílovém jazyce. Výsledek naší snahy předkládáme laskavému čtenáři poezie této vysoce talentované dolnoslezské básnířky, jejíž umělecký odkaz by neměl být zapomenut.

Libor Martinek